ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 102, Mart 2020, s. 1-6

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.39251>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
14.10.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.03.2020

Doç. Dr. Murat BİLGİN

Uluslararası Travnik Üniversitesi, Hukuk
womass@hotmail.com

ULUSLARARASI MUHASEBE DENETİMİNDE HUKUKİ SÜREÇLERE GÜVEN VE BAĞIMSIZ DENETİM SÜRECİ

Öz

Bu çalışmada, uluslararası muhasebe denetiminde hukuki süreçlere güven ve bağımsız denetim sürecinin kavramsal olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada bu çerçevede öncelikle muhasebe denetimi kavramına değinilmiş, ardından uluslararası muhasebe sisteminde denetim ve güven kavramları incelenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre uluslararası alanda hukuki süreçlere olan güven sadece adaletin uluslararası alanda tesisi ve bireylerin günümüzün yükselen değeri olan küresel kamu bilincine erişmesinde değil, aynı zamanda yatırımların ve sermayenin hareketinde de büyük önem taşımaktadır. İşletme bakımından muhasebe denetimi bir işletmenin mevcut durumunu, kaynak kullanımını, verimliliğini, gelecek yatırımların fizibilitesini ve işletmeye yönelik pek çok önemli bilgileri göstermektedir. Muhasebe denetiminin kamusal yönü hukuki süreçler ve denetim bakımından önem arz etmektedir. Bunun için sadece belirli bölgeler ya da AB gibi belli birlikler değil, tüm küresel anlamda aktörlerin de bir arada değerlendirildiği, emperyalizm söylemleri ve popülist yaklaşımlardan uzak, daha şeffaf ve uygulanabilir, ülkeler arasındaki farklılıkların etkilerini dikkate alan denetim sistemlerinin tesisi ve ikamesinin gerekli olduğu ifade edilebilir.

Anahtar kelimeler: Uluslararası muhasebe, Denetim, Güven.

CONFIDENCE IN LEGAL PROCESSES IN INTERNATIONAL ACCOUNTING AUDIT AND INDEPENDENT AUDIT PROCESS

Abstract

This study will explore the concept of trust in legal processes and the independent audit process in international audit. This study first examines the concept of auditing and then the concept of trust in accounting. Subsequently, the concepts of auditing and trust in the international accounting system were examined. According to the results of the research, trust in legal processes on the international stage is not only important for the establishment of justice on the international stage and for the individual's access to the global public consciousness, which represents the rising value of today, but also for the movement of investment and capital. In terms of the company, the audit shows the current status of a company, the use of resources, the efficiency, the feasibility of future investments, and much important information about the company. The public aspect of the audit is important in terms of legal procedures and auditing. It may be noted that there is a need to set up and replace control systems that take into account the effects of differences between countries, far from imperialist discourses and populist approaches, taking into account the effects of differences between countries.

Keywords: International accounting, Auditing, Trust.

1. GİRİŞ

1970'lerde yapılan sosyal deneyler oldukça deneysel ve güncelken, 1980'lerde halkın gündeminden düşmüş, böylece kavram 1980'lerde ve ötesinde çok çekişmeli hale gelmiştir. Çevresel muhasebe ve raporlama 1990'larda gecikmiş bir yükseliş yaşarken, sosyal muhasebe 1990'ların ortasına kadar rehabilite edilmemiştir. Yüzyılın başında, hem sosyal hem de çevresel muhasebenin örgütsel sözleşmelere, geleneklere ve kanunlara dahil edilmesi büyük önem taşımaktadır. Artık siyasi mizahlara maruz kalmamalı veya şirketler tarafından gönüllü olarak harekete geçilmemelidir (Gray, 2001).

Günümüzün iş dünyasında, muhasebe, bir işletme ile ilgili finansal bilgileri hissedarlar ve yöneticiler gibi kullanıcılara iletmenin bir aracı olduğu için "evrensel bir iş dili" olarak kabul edilir. Günlük işlevlerini yönetmek ve başarılı bir şekilde yürütmek için büyük veya küçük tüm işletmeler için uygun bir muhasebe sistemi gereklidir. Bir şirketin temel yükümlülüğü, karı maksimize etmek, zararı minimize etmek ve aynı zamanda toplum içinde sorumlu bir varlık olarak konumunu korumaktır (ICIS, 2014).

Günümüzde ortaklar, denetçiler ve KOBİ müşterileri arasında çok fazla etkileşim olduğu için güven kesinlikle karmaşık bir terimdir. Çeşitli yazarlar, aynı zamanda gözden geçirilmiş olan güven tanımlarını geliştirmiştir (Cherry, 2016).

Yapılan bu çalışmada, Uluslararası muhasebe denetiminde hukuki süreçlere güven ve bağımsız denetim sürecinin kavramsal olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada bu çerçevede öncelikle muhasebe denetimi kavramına değinilmiş, ardından muhasebede güven kavramı incelenmiştir. Daha sonra uluslararası muhasebe sisteminde denetim ve güven kavramları incelenmiştir.

2. MUHASEBEDE DENETİM KAVRAMI

Muhasebe, şirketler tarafından parasal veya finansal işlemlerinin kaydını tutmak için kullanılır. Bir yatırımcı yaptığı yatırımın kar getirip getirmediğini, varlıklarının ve yükümlülüklerinin pozisyonunu ve işletmedeki sermayesinin bir süre içinde artmış mı azalmış mı olduğunu bilmek istemektedir (ICIS, 2014). Bu nedenle muhasebe işlemlerinde şeffaf ve hesap verilebilir bir sisteme ihtiyaç duyulmaktadır.

Hesap verebilirlik, sıklıkla yanlış kullanılan ve muhasebe ile birlikte kullanılan oldukça basit bir terimdir. Bu, yalnızca birinin neyin sorumlu olduğunu bulmak ve daha sonra bu sorumluluk hakkında bu bilgilere sahip olanları bilgilendirmekle ilgilidir. Organizasyonel bağlamda, genellikle paydaş olarak sorumlu olunan bireyleri ve grupları ifade etmektedir. Bir kuruluştaki bir paydaş, kuruluştan etkilenebilecek veya etkilenebilecek kişidir. Bu hemen hemen herkesi içerir ve katılan herkesin bir tür hakkı vardır. Paydaşların bilgi hakları biraz değişmektedir (Gray, 2001). Bu noktada denetim ve denetçinin yaptığı çalışmalar ön plana çıkmaktadır.

Denetçi, yapılan iş, elde edilen kanıtlar ve ulaşılan sonuçların net bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için yeterince ayrıntılı inceleme belgeleri hazırlamalıdır. Denetçi denetim belgelerini zamanında hazırlar, denetim boyunca güncel tutar ve denetim raporunu yayınlamadan önce denetim sonuçlarını destekleyen kanıtları tamamlar (ECA, 2017).

Denetim kuramsal anlamda sözlük anlamı en önemli uluslararası kurumları, kişileri ve disiplinin yayınlarını da içermektedir. Kurumlarla, daha büyük ülkelerin denetimle ilgili kurumlarına girişleri sınırlamak gerekir. Örneğin, her bir muhasebe kavramını dahil etmek mümkün değildir. Çağdaş denetim düşüncesine veya çağdaş uygulamaya önemli katkılarda bulunan yazarları, kuramcıları ve uygulayıcıları, kuruluşun veya bireyin dahil edilmesi veya hariç tutulması nihai bir değer yargısı olarak yorumlanmamalıdır (O'Regan, 2004). Denetim sürecinde denetçiye büyük yükümlülükler düşmektedir. Bu aşamada denetçi prosedür ve içeriğini açıklamakla görevlidir.

Denetçi, denetim belgelerini, denetime katılmayan deneyimli bir denetçinin anlayabileceği şekilde hazırlamalıdır: gerçekleştirilen denetim prosedürlerinin niteliği, zamanlaması ve kapsamı; denetim prosedürlerinin sonuçları ve elde edilen denetim kanıtı; ve denetim sırasında ortaya çıkan önemli hususlar, sonuçlar ve bu sonuçlara ulaşmada yapılan önemli teknik değerlendirmelerdir (ECA, 2017). Genel olarak değerlendirmek gerekirse denetim, muhasebe sürecinde önemli rol oynamaktadır. Bu bakımdan denetimin muhasebeye olan güven ile de yakından ilişkilidir.

3. MUHASEBEDE GÜVEN KAVRAMI

Uygulamadaki son gelişmeler, güven anlayışının önemini vurgulamaktadır. Güven keskin bir şekilde azaldığında, güvenin önemi özellikle belirginleşir. Son zamanlardaki kredi krizi, büyük oranda riskten kaynaklanan bir güven ve güven krizidir. 2008 sonbaharında bankalar arası kredi piyasaları ancak hükümetler tarafından garanti altına alındıklarında işe yaradı. Bu, özel finans kuruluşlarında güven eksikliğinin açık bir göstergesidir. Gelişmekte olan pazarlarda güven kaybı son yıllarda birkaç kez meydana gelmiştir (Baldvinsdottir vd, 2009). Güven bu bakımdan uygulamada ve özellikle muhasebe denetiminde önemli bir kavram olarak nitelendirilebilir.

Güven açıkça, engelli mirasçıların çıkarlarını, özel ihtiyaçları olan bireyleri korumak için esastır. Buna ek olarak, gelir tasarrufu, bağış, emlak ve üretim vergisi (EÜV) ve indirimden

kaçınmak için vazgeçilmezdir (Douglas ve Rounds, 2010). Bu süreçte muhasebe hizmetini alan bireyler, bu hizmet sürecinde işlemler ile ilgili doğru ve erişilebilir bilgi edinmek ister. Bu süreçte elde edilen bilgilerin güvenilirliği, muhasebe işlemlerinde önemlidir.

Literatür, birçok farklı güven tanımı içermesine rağmen, çoğu, riske bağlı algılanan risk ve kırılganlık unsurlarını içerir. Güven, bir tarafın, diğer tarafın parti için önemli olan belirli bir eylemi gerçekleştireceği beklentisine dayanarak, başka bir tarafın eylemlerine karşı savunmasız olma isteğini yansıtmaktadır. Güvenin bu ilişkisel kavramsallaştırmasında parti terimi yalnızca insanlara değil aynı zamanda kolektif aktörlere veya şirketlere de atıfta bulunabilir. Bu nedenle, tanım hem bireylere hem de kuruluşlara uygulanır. Birey düzeyinde, kişilerarası güven, bir bireyin başka bir kişinin kendi güvenlik açıklarından yararlanmadığı yönündeki beklentisini belirtirken, kuruluş düzeyinde, kuruluşlar arası güven, bir kuruluşun başka bir kuruluşun güvenlik açıklarını ele almadığı beklentisi anlamına gelir. Güvenen kuruluşun güvenlik açıklarından yararlanır (Schilke ve Cook, 2013). Muhasebe sisteminde de, bilgi asimetrisini sağlayan her etmenin, güven ile doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmek gerekir. Bu nedenle muhasebe denetiminde hem denetim sürecine, hem de verilerin derlenmesi ve muhasebe sürecine güven önem arz etmektedir.

4. ULUSLARARASI MUHASEBE DENETİM SİSTEMİ VE GÜVEN

Muhasebe bir şirketin dili olduğundan, farklı ülkelerin dünya pazarlarındaki ortak iş dünyasının bütünlüğü, şirketin ortak muhasebe standartlarını uygulamasını gerektiriyordu. Bu sebeple, 1973 yılında çeşitli ülkelere gelen uluslararası uzmanlar Uluslararası Muhasebe Standart Komitesi'ni kurdu. Bu komitenin temel amacı uluslararası muhasebe standartlarını düzenlemektir. 2001 yılında Uluslararası Muhasebe Standart Komitesi, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu olarak değiştirildi. Artık Kurul, daha önce Uluslararası Muhasebe Standartları olarak bilinen Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını yayınlamaktadır. Zorlayıcı olan dünya standartlarında bazı avantajlar için muhasebe standartları oluşturulmuştur (Adhana, 2015).

Mali anlamda tüm etik standartlar otoriteler tarafından belirlenir ve doğru şekilde sınıflandırılmasını sağlamak için diğer kaynaklarla karşılaştırılır. Etik bir değerler zinciri, "olumsuz kriterler" veya "olumlu kriterler" belirleyen bir zincir olarak tanımlanmaktadır. Olumsuz kriterleri olan fonlar, belirli sektörler veya ülkelere yatırım yapmama politikasına sahip olabilir. "Olumlu kriterler" fonları yeşil işletmelere yatırım yapan fonlar olabilir. Bazı fonlar, olumsuz ve olumlu kriterleri birleştiren hedefleri takip eder (Mallin vd, 1995). Bu nedenle, etik standartların ve genel olarak uygulama standartlarının takibinde uluslararası düzenlemelere ihtiyaç olduğu ifade edilebilir.

2001'den beri, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), muhasebe için küresel standart belirleyici olma hedefini belirlemiştir. İlk 10 yılda bu amaç için pek çok iyi sebep vardı ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (UFRS) uygulayan ülkelerin sayısı azdı. 2000'lerin sonunda ekonomik manzara değişti. İlk olarak, finansal krizden sonra, UFRS'lerin böyle bir kriz sırasında piyasadaki oynaklığa katkıda bulunup bulunmadığına dair şüpheler ortaya çıktı. İkinci olarak, Avrupa Birliği'nde listelenmemiş şirketleri içeren küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ'ler) UFRS'lerin getirilmesi başarısız oldu. Birçok büyük ülke kendi genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini (GAAP) korumuştur. Üçüncüsü, ABD makamlarının, yerli firmaların ABD borsalarına kote olmaları için UFRS kullanmalarına izin verme arzusu önemli ölçüde azalmıştır (Jorissen, 2015).

Şirketlerin iflasları, ölümleri, yeni küresel fenomenler ve şimdiye dek çok az çalışılmış olan süreçler ve diğer etkenler ve itici güçler, dünyanın çeşitli bölgelerinde toplumsal çatışmaya ve gerginliğe yol açarak belirsizlik ve heyecan yaratmaya neden olmuş ve tereddüt eden yatırımcıları tetiklemiştir. Bütün bunlar finansal seçkinlerin, alarm veren bankaların, denetçi örgütlerinin, denetçilerin ve benzerlerinin kaygılarını tetiklemiştir. Birçok ve önemli sorun ortaya çıkarken, kıta Avrupa'sında ve başka yerlerde uzun ve tutarlı bir şekilde sürdürülen modası geçmiş muhasebe politikaları oluşturma görevindeki kasıtlı veya kasıtsız hatalarla ilgili durumlara odaklanmıştır (Oreshkova, 2010).

Kamu denetçiliği mesleğine olan güven veya onun kısıtlanması sorunu, bazı kurumsal başarısızlıklardan kaynaklanmaktadır. Son yıllarda, birçok ülkede büyük kuruluşların çöküşünün hem meslek hem de halk üzerinde ekonomik etkisine yol açan yaygın tanıtımın farkında olduğu aşıkardır (Barrett, 2004).

5. SONUÇ

Sonuç olarak uluslararası alanda hukuki süreçlere olan güven sadece adaletin uluslararası alanda tesisi ve bireylerin günümüzün yükselen değeri olan küresel kamu bilincine erişmesinde değil, aynı zamanda yatırımların ve sermayenin hareketinde de büyük önem taşımaktadır. Muhasebe denetimini temelde işletmeler ve kamu bakımından iki başlık altında incelemek mümkündür. İşletme bakımından muhasebe denetimi bir işletmenin mevcut durumunu, kaynak kullanımını, verimliliğini, gelecek yatırımların fizibilitesini ve işletmeye yönelik pek çok önemli bilgileri göstermektedir. Dolayısıyla bu bakımdan muhasebe denetimini şirket içi süreçlerin yönetimi bağlamında ele almak mümkündür. Bu bakımdan muhasebe denetiminin, hukuki süreçler ve güven ile ilgili kısmı ikinci planda gelirken, muhasebe denetiminin kamusal yönü hukuki süreçler ve denetim bakımından önem arz etmektedir. İşletmeler her ne kadar özel ve tüzel kişiliklere sahip olsa da, vergilendirme başta olmak üzere, verilen hizmetler doğrudan kamusal yararın söz konusu olduğu süreçlerdir. Rekabet hukuku, denetim, şirket birleşmelerindeki ilgili yasalar ve birçok konu, muhasebe denetiminin aslında kamusal anlamda önemli bir işleve sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Sermayenin uluslararası dolaşımının giderek daha yaygın olduğu ve küresel kamu bilincinin olduğu günümüzde, muhasebe denetimi sadece ulusal değil, uluslararası anlamda da hukukun ve bağımsız denetimlerin önemli bir konusu haline gelmiştir. Bu süreçte uluslararası hukuki düzenlemeler ve bağımsız denetim farklılıkları nedeniyle ortaya çıkan uygulama farklılıkları, doğrudan yabancı yatırımın serbest dolaşımını bozmak başta olmak üzere, çeşitli olumsuz sonuçları da beraberinde getirebilir. Uluslararası hukuki süreçlerin farklılığı belirli ülkelere işletmelerin toplu hareket etmeleri ile homojenliğin bozulması, rekabet ortamının ve şirket birleşmelerinin yıkıcı ve küresel kamu bozucu bir mahiyete dönüşmesine sebep olabilir. Bu nedenle muhasebe denetim sistemlerinin sadece işletmeler açısından değil, uluslararası kamu ve vergi hukukları bakımından da ele alınmasında yarar vardır.

Genel olarak çalışma sonuçları özetlendiğinde, muhasebe denetiminin aslında küresel kamusal düzenin bir anlamda rekabet ve piyasa düzenleyici bir rolünün olduğu ve bundan ötürü hukuki süreçlerde bağımsız denetimlerin sadece ulusal bazda değil, aynı zamanda uluslararası bağlamda da ele alınmasının gerekli olduğu ifade edilebilir. Bunun için sadece belirli bölgeler ya da AB gibi belli birlikler değil, tüm küresel anlamda aktörlerin de bir arada değerlendirildiği, emperyalizm söylemleri ve popülist yaklaşımlardan uzak, daha şeffaf ve uygulanabilir, ülkeler

arasındaki farklılıkların etkilerini dikkate alan denetim sistemlerinin tesisi ve ikamesinin gerekli olduğu ifade edilebilir.

KAYNAKLAR

- Adhana, D. K. (2015). Convergence with International Financial Reporting Standards (IFRS) in India. CASIRJ, 6(2), 26-37.
- Baldvinsdottir, G., Hagberg, A., Johansson, I. L., Jonall, K. ve Marton, J. (2009). Trust Research in Accounting – A Literature Review. Swedish Research Council, and from Torsten and Ragnar Söderbergs Foundation.
- Barrett, P. (2004). Contemporary Developments in Restoring Public Trust in the Accounting Profession – Information Disclosure, Transparency and Related International Standards. The 2nd Taipei Corporate Governance Forum.
- Cherry, M. (2016). Accounting for Trust: A Conceptual Model for the Determinants of Trust in the Australian Public Accountant – SME Client Relationship. AABFJ, 10(2), 1-20.
- Douglas, C. ve Rounds, S. P. (2010). Putting Our Trust in Trusts. Journal of Practical Estate Planning, 17-26.
- ECA, (2017). Financial and Compliance audit Manual. European Court of Auditors. Directorate of Audit Quality Control, September 2017.
- Gray, R. (2001). Thirty years of social accounting, reporting and auditing: what (if anything) have we learnt?. Business Ethics: A European Review, 10(1), 9-15.
- ICIS, (2014). Foundation Programme Fundamentals of Accounting And Auditing. The Institute of Company Secretaries of India.
- Jorissen, A. (2015). The IASB: From High Quality Accounting Information Towards Information to Foster Trust and Stability in Global Markets. USP, São Paulo, 26(9), 243-246.
- Mallin, C. A., Saadouni, B. ve Briston, R. J. (1995). The Financial Performance Of Ethical Investment Funds. Journal of Business Finance & Accounting, 22, 483-496.
- O'Regan, D. (2004). Auditor's Dictionary Terms, Concepts, Processes, and Regulations. John Wiley & Sons. Inc.
- Oreshkova, H. (2010). The Future Approach To Setting Global Financial Reporting Standards – In Favour Of Trust And Integrity. Economics and Organization, 7(1), 95-104.
- Schilke, O. ve Cook, K. S. (2013). A cross-level process theory of trust development in interorganizational relationships. Strategic Organization, 11(3) 281–303.